

Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta: ”Ehdotus neuvoston suositukseksi eurooppalaisen lapsitakuun perustamisesta”

(COM(2021) 137 final)

ja

”Komission tiedonanto Euroopan parlamentille, neuvostolle, Euroopan talous- ja sosiaalikomitealle ja alueiden komitealle – Lasten oikeuksia koskeva EU:n strategia”

(COM(2021) 142 final)

(2021/C 374/10)

Esittelijä: **Kinga JOÓ**

Toinen esittelijä: **Maria del Carmen BARRERA CHAMORRO**

Lausuntopyyntö	Euroopan komissio, 31.5.2021
Oikeusperusta	Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 304 artikla,
Työvaliokunnan päätös	23.3.2021
Vastaava jaosto	”työllisyys, sosiaalasiat, kansalaisuus”
Hyväksyminen jaostossa	21.6.2021
Hyväksyminen täysistunnossa	7.7.2021
Täysistunnon nro	562
Äänestystulos	
(puolesta / vastaan / pidättyi äänestämästä)	231/0/2

1. Päätelmät ja suositukset

1.1 Joka neljäs lapsi EU:ssa kasvaa köyhyys- ja syrjäytymisvaarassa. Tätä ei voida hyväksyä. Tarvitaankin koordinoitu Euroopan laajuinen lähestymistapa, joka perustuu vahvaan poliittiseen ja oikeudelliseen kehykseen, jotta suuntaus voidaan kääntää ja jotta sukupolvelta toiselle jatkuva huono-osaisuuden kierre voidaan katkaista. On asetettava kunnianhimoinen tavoite, jolla pyritään vuoteen 2030 mennessä nostamaan köyhyyydestä kaikki lapset, ei vain viittä miljoonaa lasta.

1.2 Lasten oikeuksien ottaminen huomioon kaikessa päätöksenteossa on olennaisen tärkeää. Käytännössä kaikkien alojen politiikka vaikuttaa lapsiin, joten tarvitaan koko yhteiskunnan kattava lähestymistapa, jotta voidaan varmistaa, että kaikilla poliittisilla linjauksilla (perhe-, koulutus-, talous-, digitaali-, ympäristö- ja asumispolitiikalla) on voimaannuttavia ja pitkäkestoisia myönteisiä vaikutuksia lasten terveyteen ja hyvinvointiin. EU-, valtio-, alue- ja paikallistasolla on hyväksyttävä kiireellisesti yhdenmennyttä lähestymistapa ja monialaisia toimenpiteitä, jotta voidaan kattaa kaikki lasten elämään nyt ja tulevaisuudessa vaikuttavat tärkeät alat.

1.3 ETSK suositaa, että lapsitakuuta koskeviin kansallisiin toimintasuunnitelmiin sisällytetään kahden ja useamman sukupolven kattavia toimenpiteitä, joilla kehitetään sekä lapsille että heidän vanhemmilleen annettavaa tukea, sillä lasten haavoittuvuutta ei voida poistaa korjaamatta perheen haavoittuvuutta. Vanhempia ja hoitajia on tuettava erilaisin toimenpitein, joihin kuuluvat riittävät tulot, työn ja yksityiselämän tasapainottaminen, äitiysvapaan käyttäminen ja oikeus riittäviin tuloihin äitiyslomalla, isyys- ja vanhempainvapaa, hoitovapaa, joustavat työjärjestelyt ja perheystävälliset työpaikat.

1.4 Ihmisoikeudet ja lasten oikeudet sitovat kaikkia jäsenvaltioita EU:sta tehdyn sopimuksen 2 artiklan nojalla. Tarvitaan vahvempi Euroopan laajuinen lasten oikeuksia koskeva poliittinen kehys, jota monet sidosryhmät ovat vaatineet. On kuultava järjestäytyneitä kansalaisyhteiskuntaa, erityisesti sosiaalipalveluja, lasten järjestöjä, perhejärjestöjä sekä virallisen ja epävirallisen koulutuksen tarjoajia, ja ne on otettava asianmukaisesti mukaan laatimaan kansallisia toimintasuunnitelmia ja osallistumaan seurantamekanismeihin. Kohdennetuilla toimilla voidaan parhaiten tukea näiden kahden EU:n kehyksen täytäntöönpanoa köyhyden poistamiseksi ja lasten terveyden ja hyvinvoinnin edistämiseksi.

1.5 Vain 11 maata oli varannut erityistä ESR+-rahoitusta lasten nostamiseen köyhyydestä, vaikka useissa muissakin jäsenvaltioissa lasten köyhyysriskiä koskevat tiedot olivat hyvin lähellä EU:n keskiarvoa. ETSK suosittaa, että kaikki jäsenvaltiot korvamerkitsevät ESR+-rahoitusta lasten nostamiseen köyhyydestä niin, että asetettu 5 prosentin tavoite on vähimmäistavoite. Laadukkaiden eriteltyjen tietojen keruuta on myös parannettava, jotta voidaan seurata lapsiköyhyyden ja lasten sosiaalisen syrjäytymisen kitkemisessä tapahtuvaa edistystä.

1.6 ETSK suosittaa, että jäsenvaltiot tarjoavat vapaan pääsyn varhaiskasvatukseen, koulutukseen ja koulussa tapahtuvaan toimintaan sekä terveydenhuoltoon tai tarjoavat nämä palvelut ilmaiseksi. Vaihtoehtoisesti ne voivat varmistaa soveltuvien rahallisten etuuksien kautta, että lapset saavat nämä keskeiset palvelut ilman että tästä koituu perheille ylimääräistä taloudellista rasitetta.

1.7 ETSK suosittaa, että laatiessaan lapsitakuuta koskevia kansallisia toimintasuunnitelmiaan jäsenvaltiot täsmentävät tarvittaessa kohdeikäryhmät, ottaen huomioon, että lasten oikeudet koskevat kaikkia alle 18-vuotiaita. Tämä on erityisen tärkeää, kun halutaan varmistaa esimerkiksi lapsitakuun ja nuorisotakuun kaltaisten kehysten täydentävyys edunsaajien etujen mukaisesti.

1.8 ETSK kehottaa komissiota koordinoimaan lasten oikeuksia koskevaa EU:n strategiaa monialaisesti muiden äskettäin hyväksytyjen eurooppalaisten strategioiden kuten sukupuolten tasa-arvoa, hlbtqi-henkilöiden tasa-arvoa, romaneja ja vammaisten henkilöiden oikeuksia käsittelevien strategioiden kanssa.

2. Johdanto

2.1 Lasten oikeudet ovat kaikkien alle 18-vuotiaiden ihmisoikeuksia. Lasten oikeuksien suojeleminen on yksi Euroopan unionin tavoitteista EU:sta tehdyn sopimuksen 3 artiklan 3 kohdan ja EU:n perusoikeuskirjan 24 artiklan mukaisesti. Euroopan neuvosto edistää ja suojelee lasten ihmisoikeuksia Euroopan ihmisoikeussopimuksen ja lapsen oikeuksien strategian (2016–2021) mukaisesti. Lapsen oikeuksia koskevan YK:n yleissopimuksen mukaan jokaisella alle 18-vuotiaalla maailmassa on samat kansalaisoikeudet sekä poliittiset, taloudelliset, sosiaaliset ja sivistykselliset oikeudet, riippumatta etnisestä alkuperästä, sukupuolesta, uskonnosta, kielestä, kyvyistä, maahanmuuttaja-asemasta, seksuaalisesta suuntautumisesta tai mistä tahansa muusta asemasta. Tässä yhteydessä sovelletaan lisäksi vammaisten henkilöiden oikeuksista tehtyä YK:n yleissopimusta ja YK:n asettamia kestävä kehityksen tavoitteita.

2.2 Vuotuinen lasten oikeuksia käsittelevä foorumi sai alkunsa 4. kesäkuuta 2007. Foorumi mahdollistaa vuoropuhelun EU:n toimielinten ja muiden sidosryhmien välillä, ja se seuraa vuosittain EU:n toimia lasten oikeuksien alalla. ETSK antoi vuonna 2010 lausunnon lasten köyhyydestä ja lasten hyvinvoinnista ⁽¹⁾ ja vuonna 2011 lapsen oikeuksia koskevasta EU:n toimintasuunnitelmasta ⁽²⁾. Niissä kehoitettiin jäsenvaltioita tukemaan lapsia kaikin mahdollisin tavoin.

2.3 Komissio antoi 20. helmikuuta 2013 suosituksia ⁽³⁾ lasten oikeuksien vahvistamiseksi, lasten köyhyyden vähentämiseksi ja lasten hyvinvoinnin parantamiseksi. Euroopan parlamentti kehotti 24. marraskuuta 2015 komissiota ja EU:n jäsenvaltioita ottamaan käyttöön lapsitakuun ja ohjelmia, joilla tarjotaan vanhemmille tukea ja mahdollisuuksia päästä pois sosiaalista syrjäytymistä aiheuttavista tilanteista ja integroitua työmarkkinoille ⁽⁴⁾. Parlamentti, neuvosto ja komissio antoivat 13. joulukuuta 2017 julistuksen Euroopan sosiaalisten oikeuksien pilarista, joka kattaa myös "lastenhoidon ja lapsille annettavan tuen" ⁽⁵⁾ (periaate 11). Sosiaalisten oikeuksien pilarissa vahvistetaan myös oikeus suojelemaan köyhyyttä vastaan ja oikeus yhtäläisiä mahdollisuuksia edistäviin erityistoimenpiteisiin. Tämän seurauksena komissio tilasi heinäkuussa 2020 toteutettavuustutkimuksen ⁽⁶⁾ ja aloitti elokuussa 2020 julkiset kuulemiset lapsitakuusta ja lasten oikeuksia koskevan EU:n strategian antamisesta.

⁽¹⁾ EUVL C 44, 11.2.2011 s. 34

⁽²⁾ EUVL C 43, 15.2.2012, s. 34

⁽³⁾ EUVL L 59, 2.3.2013, s. 5

⁽⁴⁾ Euroopan parlamentin päätöslauselma (2015) epätasa-arvoisuuden ja erityisesti lapsiköyhyyden vähentämisestä (EUVL C 366, 27.10.2017, s. 19), kohta 46.

⁽⁵⁾ Toimielinten välinen julistus Euroopan sosiaalisten oikeuksien pilarista.

⁽⁶⁾ Feasibility study for a child guarantee, final report

2.4 Komissio antoi 24. maaliskuuta 2021 Euroopan parlamentin tuella ⁽⁷⁾ ensimmäisen ehdotuksen lasten oikeuksia koskevaksi kattavaksi EU:n strategiaksi 2021–2024 sekä ehdotuksen neuvoston suositukseksi lapsitakuun perustamisesta.

3. Yleisiä huomioita lasten oikeuksia koskevasta EU:n strategiasta ja komission ehdotuksesta lapsitakuuksi

3.1 Lasten oikeuksia koskeva EU:n strategia on oikeuksiin pohjautuva toimintakehys, jossa lasten oikeudet nähdään monialaisena, kaikilla EU:n politiikan ja lainsäädännön aloilla huomioon otettavana asiana. Ehdotus neuvoston suositukseksi EU:n lapsitakuusta on oikeudellisesti sitova, ja siinä vahvistetaan täytäntöönpanotoimet, tavoitteet ja toimenpiteet, joita EU:n tulee seurata tarkasti. ETSK kannattaa molempia ehdotuksia ja uskoo, että niiden toteuttaminen tukee Euroopan tasolla ja kansallisesti tehtäviä ponnisteluja lasten hyvinvoinnin edistämiseksi ja lasten köyhyyden vähentämiseksi.

3.2 Lapset ovat yhteiskunnan haavoittuvimpia jäseniä, jotka eivät itse pysty pääsemään irti köyhyyden ja sosiaalisen syrjäytymisen riskistä. Lapsiin kohdistuva väkivalta on kaikissa muodoissaan hyvin yleistä. Poliisi ja muut yleiset palvelut, kuten lasten auttavat puhelinlinjat, ovat raportoineet covid-19-pandemian lisänneen tiettyjä väkivallan muotoja monissa jäsenvaltioissa, joissa tapausten määrä on kasvussa ⁽⁸⁾. Eurostatin vuoden 2019 tietojen mukaan 18 miljoonaa lasta eli 22,2 prosenttia lapsista EU:ssa kasvoi köyhyyden tai sosiaalisen syrjäytymisen vaarassa, ja luku todennäköisesti nousee pandemian sosioekonomisten seurausten vuoksi ⁽⁹⁾. Joka neljäs lapsi EU:ssa kasvaa perheessä, joka elää epävarmuudessa ja tarvitsee tukea sukupolvelta toiselle jatkuvan köyhyyskierteen katkaisemiseksi.

3.3 **Lapset kertoivat haluamistaan oikeuksista ja tulevaisuudesta** kyselytutkimuksessa nimeltä Our Europe. Our Rights. Our Future ⁽¹⁰⁾, joka pohjusti sekä lasten oikeuksia koskevan EU:n strategian että lapsitakuun laatimista. Viisi lasten oikeuksia ajavaa organisaatiota keräsi yhteensä yli 10 000 lapsen mielipiteet. Tuloksista kävi selvästi ilmi, että lasten mielipiteet on otettava huomioon muokattaessa EU:n taloudellisia, sosiaalisia, oikeudellisia ja poliittisia kehyksiä ja painopisteitä.

3.4 **Lasten oikeuksia koskevassa EU:n strategiassa** sovelletaan kokonaisvaltaista lähestymistapaa, ja sen yleisenä tavoitteena on rakentaa lapsille parempi elämä EU:ssa ja kaikkialla maailmassa kuudella tärkeällä osa-alueella: i) lasten osallistuminen EU:n politiikkaan ja demokratiaan, ii) sosiaalinen ja taloudellinen osallisuus sekä koulutus ja terveydenhuolto, iii) kaikenlaisen väkivallan ja syrjinnän ehkäiseminen sekä niiltä suojeleminen, iv) lasten huomioon ottaminen oikeudenkäytössä, v) lapset ja digitaaliaika sekä vi) lasten oikeuksien maailmanlaajuinen ulottuvuus. **Ehdotuksessa neuvoston suositukseksi lapsitakuun perustamisesta** keskitytään sosioekonomiseen osallisuuteen ja lasten pääsyyn keskeisiin palveluihin: varhaiskasvatukseen, koulutukseen ja kouluissa tapahtuvaan toimintaan, terveydenhuoltoon, terveelliseen ravitsemukseen ja kunnolliseen asumiseen. Se edistää osaltaan lasten oikeuksia koskevaa EU:n strategiaa, ja siinä keskitytään EU:ssa asuviin lapsiin.

3.5 Strategiassa vaaditaan turvaamaan paremmin lasten osallistava ja järjestelmällinen osallistuminen paikallisella, kansallisella ja EU:n tasolla. Tähän pyritään **EU:n uudella lasten osallistumisfoorumilla (EU Children's Participation Platform)**, joka perustetaan yhteistyössä Euroopan parlamentin ja lasten oikeuksia ajavien järjestöjen kanssa sen varmistamiseksi, että lapset otetaan paremmin mukaan päätöksentekoon.

3.6 Strategiassa vaaditaan **lapsille mahdollisuutta kasvaa ilman väkivaltaa ja hyväksikäyttöä**. Lapset voivat olla väkivallan uhreja, todistajia tai tekijöitä. ILO:n raporttien mukaan monia lapsia käytetään hyväksi työmarkkinoilla ja pakkotyössä, mukaan luettuina seksuaalinen hyväksikäyttö ja prostituutio. Strategiassa vaaditaan myös **lasten huomioon**

⁽⁷⁾ Euroopan parlamentin päätöslauselma (2021) lasten oikeuksista lapsen oikeuksia koskevaa EU:n strategiaa silmällä pitäen

⁽⁸⁾ WHO Europe, *The rise and rise of interpersonal violence – an unintended impact of the COVID-19 response on families* (2020).

⁽⁹⁾ Unicef, *Supporting Families and Children Beyond COVID-19 – Social protection in high-income countries* (2021).

⁽¹⁰⁾ Unicef, *Children speak up about the rights and the future they want* (2021).

ottamista oikeudenkäytössä ja painotetaan, että oikeudenkäyntimenettelyt on mukautettava lapsen ikään ja tarpeisiin ja niissä on asetettava lapsen etu ensisijaiseksi. Lapsille on varmistettava oikeuden saanti, jotta lasten oikeuksien täysi tunnustaminen ja toteutuminen voi tulla mahdolliseksi. Lisäksi on huolehdittava oikeudenkäyntien tuloksellisuudesta muun muassa oikeusalan viranomaisten erityiskoulutuksen avulla.

3.7 Perheympäristö vaikuttaa ratkaisevasti lasten menestymisen mahdollisuuksiin. Komissio totesi **sukupuolten tasa-arvostrategiassa** 2020–2025, että lastenhoitovastuun tasapuolinen jakautuminen vanhempien välillä vaikuttaa ratkaisevasti lapsen sosiaaliseen osallisuuteen. Covid-19-pandemian sosioekonominen vaikutus naisiin on ollut suhteettoman suuri, ja vanhempien on tehtävä enemmän tiimityötä kuin koskaan ennen lapsen etujen hyväksi. Lapsitakuun ja lasten oikeuksia koskevan strategian täytäntöönpano on kytkettävä Euroopan sosiaalisten oikeuksien pilarin keskeisiin aloitteisiin, kuten työ- ja yksityiselämän tasapainottamisesta annetun EU-direktiivin saattamiseen osaksi kansallista lainsäädäntöä.

3.8 EU:ssa on monenlaisia perhemalleja, myös sateenkaariperheitä, joihin kuuluu yksi tai useampia hlbtq-henkilöitä. Komission antaman **hlbtq-henkilöiden tasa-arvoa koskevan strategian** 2020–2025 mukaan sateenkaariperheiden lapsia on suojeltava erityisesti monikansallisissa tilanteissa, joissa jäsenvaltioiden välisten perheoikeuden erojen vuoksi perhesiteiden tunnustaminen saattaa lakata perheen ylittäessä EU:n jonkin sisärajan. **Vammaisten henkilöiden oikeuksia koskevan strategian** 2021–2030 mukaisesti vammaisilla lapsilla on oltava yhtäläinen oikeus elää osana yhteisöä, jossa heillä on muiden kanssa yhdenvertaiset valinnanmahdollisuudet. Romanilasten yhteiskunnallista asemaa on parannettava **romanien tasa-arvoa, osallisuutta ja osallistumista koskevan EU:n strategiakehyksen** 2020–2030 mukaisesti. Syrjintää seksuaalisen suuntautumisen, sukupuoli-identiteetin tai sukupuoli-ilmäisyyden ja sukupuoliominaisuuksien, vamman tai etnisen alkuperän vuoksi on torjuttava varhaislapsuudesta asti.

3.9 **Takuuta** koskevassa ehdotuksessa annetaan jäsenvaltioille opastusta ja resursseja avun tarpeessa olevien lasten tukemiseksi, sillä **lasten sosiaalinen syrjäytyminen ja ongelmat keskeisten palveluiden saannissa korreloivat vahvasti keskenään**. Haavoittuvassa asemassa oleviin lapsiin kuuluvat i) asunnottomat tai erittäin puutteellisissa asuinoloissa asuvat lapset, ii) vammaiset lapset, iii) maahanmuuttajataustaiset lapset, iv) rodulliseen tai etniseen vähemmistöön, etenkin romaneihin, kuuluvat lapset, v) vaihtoehtoisessa hoidossa (erityisesti laitoshoidossa) olevat lapset ja vi) epävarmassa perhetilanteessa elävät lapset.

3.10 **Takuu** on strateginen kehys, joka ohjaa 27 jäsenvaltion toimia. Sitä varten otetaan käyttöön **kansalliset toimintasuunnitelmat, joissa keskitytään takuun täytäntöönpanoon ja joiden kohteena ovat kotitaloudet, joissa on köyhyys- tai syrjäytymisvaarassa olevia lapsia**. EU:n neuvoston on hyväksyttävä suositus, minkä jälkeen kaikilla jäsenvaltioilla on kuusi kuukautta aikaa valmistella lapsitakuuta koskevat kansalliset toimintasuunnitelmat. Takuuta koskevassa ehdotuksessa korostetaan, että vaikka palveluiden saannin varmistaminen on tärkeä tekijä lasten sosiaalisen syrjäytymisen torjunnassa, **sen olisi oltava osa laajempaa toimien kokonaisuutta, ja se olisi toteutettava mahdollistavien sosiaali- ja perhepoliittisten puitteiden avulla**.

3.11 **Strategiassa esitetään suosituksia EU-tason ja kansallisen tason toimiksi** eri aloilla ja rahoitusohjelmissa, jotka vaikuttavat lasten terveyteen ja hyvinvointiin. Näitä ovat EU:n rahastot, maahanmuutto, terveydenhuolto, asuminen, koulutus, talous, ympäristö ja digitalisaatio.

3.12 Komissio raportoi strategian edistymisestä EU:n ja kansallisella tasolla vuotuisessa lasten oikeuksia käsittelevässä eurooppalaisessa foorumissa. Strategiaa arvioidaan vuoden 2024 lopussa yhdessä lasten kanssa. Komissio **seuraa takuun edistymistä erilaisten välineiden, kuten EU-ohjausjakson, avulla**.

3.13 Kansallisiin toimintasuunnitelmiin olisi sisällytettävä **läpinäkyvää tietoa EU:n ja kansallisten varojen käytöstä** sekä toiminta-aikataulu. Jäsenvaltiot voivat käyttää toimiensa tukemiseen EU:n varoja, erityisesti ESR+:aa ja NextGenerationEU:ta. ESR+:ssa on tähän liittyvä erityistavoite, ja siihen sisältyy määrärahoja nimenomaan lasten köyhyyden torjumiseen. Uuden asetuksen mukaan **niiden EU:n jäsenvaltioiden, joissa lasten köyhyys on EU:n vuosien 2017–2019 keskiarvoa (23,4 %) korkeampaa, on osoitettava vähintään viisi prosenttia ESR+:n rahoituksesta lasten köyhyyden torjuntaan**.

4. Erityisiä huomioita lasten oikeuksia koskevasta EU:n strategiasta

4.1 **Lasten oikeuksia koskeva EU:n strategia on kipeästi kaivattu Euroopan unionin kehys lasten oikeuksien suojelemiseksi ja lasten voimaannuttamiseksi.** Aikuisilla on äänioikeus ja mahdollisuus oikeudelliseen muutoksenhaakuun ja virallisiin kantelumenettelyihin, jos heidän oikeuksiaan loukataan. Lapsilla ei yleensä ole pääsyä näihin mekanismeihin. Lasten ääni ei siten pääse kuuluville poliittisessa päätöksenteossa, ja hallitukset saattavat jättää heidän etunsa huomioimatta, ellei niitä suojella ja edistetä tietoisesti ja järjestelmällisesti.

4.2 Jotta lasten osallistuminen olisi tuloksellista ja merkityksellistä, tarvitaan mittavia muutoksia poliittisissa ja institutionaalisissa rakenteissa sekä asenteissa, arvoissa ja kulttuurikäytänteissä: lapset on tunnustettava kansalaisiksi ja sidosryhmiksi. Lasten osallistumista ja heidän äänensä ja vaatimustensa huomioon ottamista voidaan tukea kehittämällä sekä lasten että aikuisten valmiuksia muun muassa kansalaisyhteiskunnan toimijoiden kouluissa ja muualla järjestämän epävirallisen toiminnan avulla. **Euroopan tulevaisuuskonferenssi on erinomainen tilaisuus toteuttaa lasten osallistuminen käytännössä, ja ETSK aikoo myös tutkia keinoja lisätä lasten osallistumista.**

4.3 **Lapsi on yksilö ja perheen ja yhteisön jäsen**, jolla on iän ja kehitysvaiheen mukaisia oikeuksia ja velvollisuuksia ja oikeus laadukkaaseen elämään. Vanhemmat ja huoltajat ovat olennaisen tärkeitä lapsen kognitiivisen, fyysisen ja emotionaalisen kehityksen kannalta. Lämmin ja kannustava suhde (iso)vanhempien ja lasten välillä on olennainen tekijä lapsen hyvinvoinnin ja selviytymiskyvyn kannalta. Myös sisarusuhteilla on tärkeä rooli lapsen kehityksessä. Suhde on vieläkin tärkeämpi vaihtoehdoissa hoidossa oleville lapsille. Sisarusten tulisivat saada olla yhdessä, paitsi jos se ei ole heidän etujensa mukaista. Toimintapolitiikoissa on asetettava etusijalle lapsiin ja perheisiin panostaminen ja varmistettava, että tarjotaan tarkoituksenmukaista ja laadukasta tukea järjestelmällisen, useamman sukupolven kattavan lähestymistavan avulla, jotta perheitä voidaan tukea lasten kasvattamisessa myönteisten vanhemmuustaitojen kautta.

4.4 Strategiaan sisältyvää aloitetta yhdenmennyksen lastensuojelujärjestelmien kehittämisestä ja vahvistamisesta olisi täydennettävä toimenpiteillä, joilla torjutaan kaikenlaista lapsiin kohdistuvaa väkivaltaa. Lapsuudessa koettu tai todistettu väkivalta voi jättää pitkäkestoiset jäljet lapsen fyysiseen, emotionaaliseen ja psyykkiseen kehitykseen. **Lapsiin kohdistuvan väkivallan ehkäisemiseksi ja siihen puuttumiseksi** tarvitaan suunnitelma, jossa ovat mukana kaikki hallintotasot EU-tasosta kuntatasoon ja jolla puututaan altistumiseen kaikille väkivallan, hyväksikäytön ja laiminlyönnin muodoille, kuten fyysiselle ja psyykkiselle väkivallalle, seksuaaliselle väkivallalle, verkkoväkivallalle, perheväkivallalle, institutionaaliselle väkivallalle ja kouluväkivallalle. Olisi puututtava moniperusteiseen haavoittuvuuteen eli suurempiin riskeihin, jotka kohdistuvat muun muassa tyttöihin, vammaisiin lapsiin (erityisesti tyttöihin) sekä haavoittuvassa tilanteessa ja väkivaltaisissa kodeissa kasvaviin lapsiin. Jos väkivaltaan syöllistyvät alaikäiset, tarvitaan lapset huomioon ottavien oikeudenkäyntimenettelyjen lisäksi lapsille soveltuva institutionaalinen kehys, jotta heidän integroimisensa yhteiskunnan täysivaltaisiksi jäseniksi olisi helpompaa. Auttaville puhelinlinjoille ja muille kansalaisjärjestölähtöisille lasten ja perheiden tukipalveluille olisi annettava rakenteellista rahoitusta niiden jatkuvuuden ja tuloksellisuuden varmistamiseksi.

4.5 Lasten oikeuksia on käsiteltävä myös keskeisissä vaikutuspiireissä, joilla on merkitystä lasten ja perheiden hyvinvoinnin kannalta. Päätäjien olisi järjestelmällisesti **valtavirtaistettava lasten oikeudet**, jotta voidaan arvioida lapsiin ja heidän oikeuksiinsa mahdollisesti kohdistuvat vaikutukset. Kun on kyse lasten oikeuksista suhteissa kolmansiin maihin, on tärkeää toimia tarvittaessa nopeasti ja tehokkaasti. Tämä on strategiassa valittu kokonaisvaltainen lähestymistapa, joka on pidettävä keskeisellä sijalla täytäntöönpano- ja arviointiprosessissa. Lisäksi jäsenvaltioita olisi autettava strategian täytäntöönpanossa keräämällä hyviä käytäntöjä, joita sovelletaan jo muissa maissa ja jotka ovat johtaneet hyvin tuloksiin.

4.6 Lapset ovat vähiten vastuussa ilmastonmuutoksesta, ja silti heille aiheutuu siitä suurin taakka. Strategiassa viitataan ympäristö- ja ilmastokriisissä lapsiin kohdistuviin vaikutuksiin, mutta siinä olisi mentävä pidemmälle ja **varmistettava, että ympäristöpolitiikan ja -lainsäädännön lähtökohtana on lasten fyysinen ja henkinen terveys, jotta voidaan vähentää lasten altistumista ympäristövaaroille.** Lapset ovat aikuisia alttiimpia ja haavoittuvampia ympäristöriskeille.

4.7 On todennäköistä, että seuraavan sukupolven elämä verkossa ja fyysisessä ympäristössä sulautuu kokonaan yhteen. Strategiassa onkin asetettu tavoitteeksi **lasten oikeuksien ottaminen huomioon digimaailmassa tulevaisuudenkestävästi.** Yhä useammat lapset käyttävät digilaitteita yhä nuorempina. Tarvitaan digiympäristöjä, jotka ovat esteettömiä ja

oletusarvoisesti kaikille lapsille soveltuvia, sekä vahvempaa sääntelyä internetin turvallisuuden parantamiseksi myös digikansalaisuuteen valmentamisen kautta. Lapsilla on oikeus saada verkossa olevaa tietoa erilaisista lähteistä ilman itseoppivia algoritmeja tai mainoksiin perustuvia liiketoimintamalleja, joiden seurauksena tieto on huonolaatuista.

4.8 Lapsat voivat nuoresta iästä alkaen joutua verkkokiusaamisen uhreiksi, mikä voi aiheuttaa vakavia tai jopa kuolemaan johtavia mielenterveysongelmia. Lapsat voivat joutua myös verkossa tapahtuvan seksuaalisen hyväksikäytön uhreiksi. Tätä on tapahtunut sulkutoimien aikana enemmän kuin koskaan: lasten seksuaaliseen hyväksikäyttöön liittyvän materiaalin jakaminen on lisääntynyt huomattavasti ⁽¹⁾. **Kaikenlaisen verkossa tapahtuvan väkivallan ehkäiseminen ja torjuminen on ratkaisevan tärkeää lasten verkkoturvallisuuden kannalta.**

4.9 Kaikkien tiedotusvälineiden ja mainostajien olisi kunnioitettava lasten ja erityisesti nuorempien lasten oikeuksia, ja lapsia olisi **suojeltava kuluttajina**. Tämä on erityisen tärkeää, kun on kyse terveellisestä ravitsemuksesta, joka on kohtuuhintaista ja tuotetaan ympäristön kannalta kestävästi. Strategiassa ehdotetaan kehitettäväksi parhaita käytäntöjä ja vapaaehtoisia käytäntösääntöjä, joilla vähennetään sellaisten tuotteiden markkinointia lapsille, jotka sisältävät runsaasti sokeria, rasvaa ja suolaa. Tarvitaan johdonmukaista politiikkaa, tuotetietojen ja elintarviketurvallisuutta ja markkinointia koskevien tietojen tiukempaa lainsäädännöllistä valvontaa, jolla pyritään rajoittamaan epäterveellisten elintarvikkeiden ja juomien mainontaa.

5. Erityisiä huomioita eurooppalaisesta lapsitakuusta

5.1 **Lasten köyhyys, puute, syrjäntä ja syrjäytyminen ovat suurimpia esteitä lasten oikeuksien toteutumiseksi.** ETSK kannattaa sitä, että eurooppalaisessa lapsitakuussa käsitellään näitä osa-alueita Euroopan sosiaalisten oikeuksien pilarissa vuodeksi 2030 asetetun köyhyystavoitteen yhteydessä: sen mukaan ainakin 5 miljoonaa lasta on saatava pois köyhyyden piiristä vuoteen 2030 mennessä. Tämä on merkittävä edistysaskel, mutta ETSK kannustaa kaikkia jäsenvaltioita esittämään lapsitakuuta koskevissa toimintasuunnitelmissaan komission tavoitteen ylittäviä määrällisiä ja laadullisia tavoitteita ottaen huomioon covid-19-pandemian vaikutukset. Toimintasuunnitelmat olisi kytkettävä olemassa oleviin oikeudellisiin ja poliittisiin asiakirjoihin, joita on hyväksytty YK:n lapsen oikeuksien sopimuksen seurannan yhteydessä.

5.2 Lapsitakuuta koskevassa toteutettavuustutkimuksessa tarkasteltiin etuja, joita tarjoaa **kaksitahoinen lähestymistapa**, jonka mukaan kaikilla lapsilla, myös eniten apua tarvitsevilla, on pääsy palvelujen piiriin ⁽¹²⁾. Tarvittaessa olisi myönnettävä täydentävää ja kohdennettua tukea niille lapsille, joille palvelujen saanti on vaikeinta, jotta he pääsisivät palvelujen piiriin leimautumista välttävien automaattisten mekanismien kautta. Tätä olisi sovellettava kaikkiin lapsitakuussa mainittuihin palveluihin kokonaisvaltaisen ja monialaisen lähestymistavan kautta, jotta kaikilla lapsilla varmasti on samat mahdollisuudet ja elämän eväät riippumatta perhetilanteesta, taustasta tai yksilöllisistä tarpeista ja jotta noudatettaisiin kaikilta osin siirtymää kohti laadukkaita perhe- ja yhteisöperusteisia hoitopalveluja.

5.3 **Työmarkkinaosapuolten vuonna 2020 antamassa yhteisessä lausumassa lastenhoitopalveluista EU:ssa korostetaan, että jokaisella lapsella on oikeus laadukkaaseen, osallistavaan varhaiskasvatukseen ja hoitoon hyvän alun saamiseksi elämälle, ottaen huomioon Barcelonan tavoitteet ja niiden tuleva tarkistus.** Tämä ei tarkoita, että se olisi pakollista: vanhemmilla olisi oltava vapaus ennen lapsen oppivelvollisuuskäynnin valita se vaihtoehto, jota he pitävät lapsensa etujen mukaisena. Perheiden lapsen ensimmäisten elinkuukausien tai vuosien aikana antaman hoidon ja yksilöllisiin tarpeisiin räätälöidyn ammatillisen varhaiskasvatuksen välillä on kuitenkin oltava jatkuvuus, kun lapset siirtyvät koulujärjestelmään ja vanhemmat palaavat takaisin työmarkkinoille tai koulutukseen.

5.4 Vanhempiin ikäryhmiin kuuluvien lasten (15–18-vuotiaat) kohdalla on varmistettava lapsitakuun ja nuorisotakuun johdonmukaisuus ja otettava huomioon mahdolliset päällekkäisyydet, varmistettava määrärahojen osoittaminen selkeästi ja kehitettävä kansallisissa toimintasuunnitelmissa ikäryhmittäin mukautettuja ja erillisiä toimenpiteitä lasten ja heidän vanhempiansa tukemiseksi, jotta siirtyminen koulutuksesta työelämään olisi sujuva. Tähän liittyy myös **lapsille suunnattu työelämää käsittelevä tiedotus ilman stereotyyppöitä**, jotta he voivat valmistautua työelämän todellisuuteen, ja lasten – erityisesti tyttöjen – kannustaminen luonnontieteiden, insinööritieteiden ja matematiikan (STEM) opiskeluun ja toisaalta poikien kannustaminen hoiva- ja opetusaloille.

⁽¹⁾ EUVL C 10, 11.1.2021, s. 63

⁽¹²⁾ Feasibility study for a child guarantee, final report.

5.5 Epätasa-arvo **terveydenhuoltoon pääsyssä** on moraalisesti väärin ja sosiaalisesti epäoikeudenmukaista. Se on ristiriidassa sen kanssa, että potilaille on perustava oikeus mahdollisimman hyvään terveyteen, myös mielenterveyteen. Se on myös inhimillisten kustannusten lisäksi kallista julkisten menojen taloudellisen kestävyuden kannalta. Covid-19-pandemian on havaittu aiheuttavan terveystieteiden lisäksi **lasten emotionaalisen ja henkisen hyvinvoinnin heikkenemistä**: monet lapset kärsivät ahdistuksesta nykytilannetta koskevan tiedon puutteen ja epävarmuuden vuoksi, ovat yksinäisiä tai heillä on itsemurha-ajatuksia. Laadukkaan lääketieteellisen avun ja mielenterveydellisen tuen antaminen nopeasti on olennaisen tärkeää näissä tilanteissa.

5.6 Keskimäärin 5,4 prosenttia kouluikäisistä lapsista (6–16-vuotiaista) Euroopassa asuu kotitalouksissa, joilla ei ole varaa tietokoneeseen tai internetyhteyteen. Lasten ja perheiden köyhyyden torjunta lapsitakuun avulla merkitsee myös **digitaalisen puutteen ratkaisemista**. EU:n käyttämään vakavan aineellisen puutteen indikaattoriin (EU-SILC⁽¹³⁾) olisi sisällytettävä ainakin yksi digitaalisesta puutteesta kertova muuttuja. Joka neljäs eurooppalainen ei pysty valaisemaan, lämmittämään tai viilentämään kotiaan asianmukaisesti, mikä on osasy syy 100 000 ihmisen kuolemaan joka vuosi. Syksyllä 2020 julkaistun Euroopan sosiaalipolitiikkaverkoston raportin mukaan energiaköyhyys ei koske vain matalatuloisia kotitalouksia vaan myös monia keskituloisia kotitalouksia huomattavan monessa jäsenvaltiossa. Energian saatavuus vaikuttaa lasten elämänlaatuun ja elämänvalintoihin sekä heidän terveydentilaansa. Lapsitakuussa olisi sekä sosiaalisen että ympäristöön liittyvän oikeudenmukaisuuden varmistamiseksi puututtava energiaköyhyyteen Euroopan sosiaalisten oikeuksien pilarin periaatteen 20 mukaisten toimien yhteydessä.

5.7 Neuvoston suosituksen nopean hyväksymisen jälkeen lapsitakuuta koskevat kansalliset toimintasuunnitelmat olisi laadittava **komission suosituksen 2013/112/EU⁽¹⁴⁾ ”Investoidaan lapsiin” kolmitahoisen lähestymistavan** mukaisesti (riittävien resurssien saanti, laadukkaiden ja kohtuuhintaisten palveluiden saanti sekä lasten oikeus osallistua) ja kuullen lapsia ja heidän perheitään sekä kansalaisyhteiskunnan organisaatioita nykyistä tiiviimmässä kansalaisvuoropuhelussa valtio-, alue- ja paikallistasolla. Tukipalveluja tarjoavat julkiset ja voittoa tavoittelemattomat organisaatiot sekä palvelualojen työmarkkinaosapuolet olisi otettava mukaan lapsitakuuprosessiin sidosryhminä, jotta voidaan turvata kunnolliset työolot ja lapsille pääsy huippulaatuisiin palveluihin.

5.8 ETSK kannattaa ehdotusta **kansallisista lapsitakuukoordinaattoreista, joilla on riittävät resurssit ja valtuudet ja jotka huolehtivat suosituksen täytäntöönpanon koordinoinnista ja seurannasta**. On tärkeää ottaa käyttöön **hallintotahojen välisiä koordinoitijärjestelyjä** (valtiotasolla ja sitä alemmilla tasoilla) lasten hyvinvoinnin kehittämiseksi, toteuttamiseksi ja seuraamiseksi ja lasten köyhyyden ja sosiaalisen syrjäytymisen vähentämiseksi. On varmistettava, että kansallisen tason yhdenmetyt lähestymistavat johtavat yhdenmetyihin lähestymistapoihin myös alue- ja paikallistasolla ja että niiden välinen synergia varmistetaan tehokkailla järjestelyillä. Kaikki asiaan liittyvät indikaattorit olisi eriteltävä mahdollisuuksien mukaan paikallistasolla, jotta saadaan selkeämpi kuva alueellisista eroista ja pystytään paremmin suunnittelemaan ja seuraamaan suosituksen täytäntöönpanoa.

5.9 Covid-19-pandemia on kärjistänyt jo aiemmin olemassa olleita haasteita ja välittömiä tarpeita, joita on monilla epävarmoissa tilanteissa olevilla perheillä, joihin myös pandemian pitkäaikaiset taloudelliset sekä koulutukseen, terveyteen ja hyvinvointiin liittyvät seuraukset todennäköisesti kohdistuvat eniten. Järjestelmien aukot ja niiden välisen koordinoinnin puutteet ovat korostuneet. Heikentyneet taloudelliset ja sosiaaliset olot ovat lisänneet lasten laiminlyönnin riskiä. Oppilaitosten sulkeminen on aiheuttanut vakavia vaikeuksia monille vanhemmille ja huoltajille. Poissaolot ovat lisänneet koulunkäynnin keskeyttämisen riskiä lapsilla, jotka kuuluvat syrjäytyneisiin väestöryhmiin, ja hankaloittaneet vammaisten ja oppimishäiriöisten lasten tilannetta. On olennaisen tärkeää, että **kouluympäristö tarjoaa kaikille lapsille samat mahdollisuudet ja tarvittaessa kohdennettua tukea**.

5.10 Perhepalvelut voivat auttaa merkittävällä tavalla perheitä selviämään tästä tilanteesta⁽¹⁵⁾. Perheiden perustehtävän tukemiseen kuuluu kasvatuksessa, koulutuksessa, sosiaalisessa osallisuudessa, vanhemmuustaidoissa, psyykkisessä hyvinvoinnissa, palvelujen saannissa, työllisyystilanteessa ja tuloissa ilmenevien puutteiden paikkaaminen ja myös tilanteen tarkasteleminen sosiaalipolitiikkaa laajemmin. ETSK toistaakin vaatimuksensa tehdä hoivaa koskeva Euroopan laajuinen sopimus (Care Deal for Europe), jonka avulla voidaan **varmistaa laadukkaampien palvelujen tarjoaminen kaikille koko elämän ajan⁽¹⁶⁾**. Lasten terveys ja hyvinvointi riippuvat 2000-luvun yleisestä perhepolitiikasta, jossa lapsia kohdellaan tasa-arvoisesti perhejärjestelyistä riippumatta.

⁽¹³⁾ Indikaattoria ollaan korvaamassa vakavan aineellisen ja sosiaalisen puutteen indikaattorilla.

⁽¹⁴⁾ Komission suositus 2013/112/EU, annettu 20 päivänä helmikuuta 2013, ”Investoidaan lapsiin – murretaan huono-osaisuuden kierre” (EUVL L 59, 2.3.2013, s. 5).

⁽¹⁵⁾ OECD, Looking beyond COVID-19: Strengthening family support services across the OECD.

⁽¹⁶⁾ EUVL C 220, 9.6.2021, s. 13.

5.11 Työmarkkinaosapuolten vuoropuhelulla on oma roolinsa kehitettäessä käytännön apuvälineitä lastenhoitopalvelujen saatavuuden ja kohtuuhintaisuuden edistämiseksi esimerkiksi perustamalla työehtosopimusten kautta yhteisrahastoja sellaisten lastenhoitohankkeiden tukemiseksi, joilla vastataan tietyillä aloilla työskentelevien vanhempien erityistarpeisiin, jotka liittyvät esimerkiksi sairaiden tai vammaisten lasten hoitoon ja hoitoon tavanomaisten aukioloaikojen ulkopuolella. Siksi on erittäin tärkeää ottaa huomioon työmarkkinaosapuolten yhteinen julkilausuma, jonka mukaan **lastenhoitopalvelujen puutteellisuus kouluajan jälkeen ja loma-aikoina on suuri este kouluikäisten lasten vanhempien kokoaikaiselle palkkatyölle**. On erittäin tärkeää, että kokopäivähoito ja sosiokulttuuriset toimijat, kuten urheiluseurat, musiikkikoulut ja kulttuurihankkeet, tekevät yhteistyötä. Liikunta ja kulttuurikasvatus tukevat merkittäväällä tavalla lasten fyysistä, sosiaalista, emotionaalista ja kulttuurista kehitystä.

Bryssel 7. heinäkuuta 2021

*Euroopan talous- ja sosiaalikomitean
puheenjohtaja*
Christa SCHWENG
